

RUS TILI DARSLARIDA MATN TAHLILLARIDAN FOYDALANISH

Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

*filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
dotsent, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
E-mail: dilyuldasheva83@gmail.com*

Abdumannonov Mehroj

Samarqand iqtisodiyot va servis institute talabasi

Annotatsiya: Matnni tahlil qilish - matnni o'rganish va sharhlash jarayoni quyidagilarga qaratilgan: uning mazmunini tushunish; Uning tuzilishini aniqlash; Uning lingvistik vositalarini tahlil qilish; Uning mualliflik fikrini aniqlash. U quyidagilarni o'z ichiga oladi: Matnning mavzusi va asosiy g'oyasini aniqlash: Matn nima haqida? Muallif nima demoqchi edi? Matn tarkibini tahlil qilish: matn qanday tuzilgan? Matnda qanday qismlarni aniqlash mumkin? Ular qanday bog'liq? Matnning lingvistik vositalarini tahlil qilish: Muallif qanday so'z va iboralardan foydalanadi? Ularning matndagi roli qanday? Muallif qanday stilistik vositalardan foydalanadi? Ularning matndagi roli qanday? Matnning talqini: Muallif matn mavzusiga qanday aloqador? U o'quvchida qanday his-tuyg'ularni uyg'otmoqchi? U voqea va qahramonlarga qanday baho beradi? Matnni tahlil qilish ko'p qirrali jarayon bo'lib, uni turli nuqtai nazardan olib borish mumkin: Lingvistik tahlil: Matnning lug'at, grammatika va stilistikasini tahlil qilish. Stilistik tahlil: Matnning stilistik mansubligini, foydalanilgan lingvistik vositalarni, ularning matn yaratishdagi rolini aniqlash. Kontentni tahlil qilish: matnning mavzusi va asosiy g'oyasini, uning kompozitsiyasini va muallif tomonidan qo'llanilgan texnikani aniqlash.

Kalit so'zlar: Matn tahlili, Matn, Kontent, o'quvchi, his-tuyg'ular, stilistik mansubligi, Lingvistik tahlil, lug'at, grammatika.

Аннотация: Анализ текста – это процесс изучения и интерпретации текста, направленный на: Понимание его содержания; Определение его структуры; Анализ его языковых средств; Выявление его авторской идеи. Он включает в себя: Определение темы и основной мысли текста: О чем текст? Что хотел сказать автор? Анализ композиции текста: Как построен текст? Какие части можно выделить в тексте? Как они связаны между собой? Анализ языковых средств текста: Какие слова и выражения использует автор? Какова их роль в тексте? Какие стилистические приемы использует автор? Какова их роль в тексте? Интерпретация текста: Как автор относится к теме текста? Какие чувства он хочет вызвать у читателя? Какую оценку он дает событиям и героям? Анализ текста – это многогранный процесс, который может проводиться с разных точек зрения: Лингвистический анализ: Анализ лексики, грамматики, стилистики текста. Стилистический анализ: Определение стилистической принадлежности текста, используемых языковых средств, их роли в создании текста. Содержательный анализ: Определение темы и основной мысли текста, его композиции, используемых автором приемов.

Ключевые слова: Анализ текста, Текст, Содержание, читатель, эмоции, стилистическая принадлежность, Лингвистический анализ, лексика, грамматика.

Uning rus tili darslarida qo'llanilishi quyidagilar bilan belgilanadi:

1. Rivojlanish:

Analistik fikrlash: o'quvchilar asosiy g'oyani aniqlashni o'rganadilar; matnning tuzilishini aniqlash; lingvistik ifoda vositalarini toping.

Lingvistik kompetentsiya: Talabalar so'z boyligi haqidagi bilimlarini chuqurlashtiradi; grammatika; rus tili stilistikasi. Kommunikativ kompetentsiya: Talabalar matnni tushunadilar; o'z fikrlarini bildirish; o'z nuqtai nazarini muhokama qilish; o'z matnlarini yaratish.

2. Rag'batlantirish:

Til o'rganish motivlari: Talabalar til o'rganishning amaliy afzalliklarini ko'rishadi, chunki ular olingan bilimlardan turli matnlarni tahlil qilishda foydalanishlari mumkin.

Tilga qiziqish: Talabalar rus tilining go'zalligi va boyligini o'rganadilar; ufqlarini kengaytiradi.

3. Shakllanishi:

Doimiy bilim va ko'nikmalar: Matnni tahlil qilish o'quvchilarga o'rgangan materialni uzoqroq vaqt davomida eslab qolish imkonini beradi.

4. Rivojlanish:

Axborot bilan ishlash qobiliyati: Talabalar ma'lumotlarni tanlash, tahlil qilish va umumlashtirishni o'rganadilar. Tanqidiy fikrlash: talabalar axborotni baholashni o'rganadilar; o'z nuqtai nazaringizni bildiring; o'z pozitsiyangizni muhokama qiling. Ijodiy qobiliyatlar: Talabalar o'z matnlarini yaratishni o'rganadilar; fikr va his-tuyg'ularingizni original tarzda ifoda eting.

5. Olimpiadaga tayyorgarlik: matnni tahlil qilish qobiliyatisiz rus tili olimpiadalarida qatnashish mumkin emas. Qo'shimcha ta'lim: Matn bilan ishlash qobiliyati; Ma'lumotni tahlil qilish va o'z fikringizni bildirish har qanday universitetda muvaffaqiyatli o'qish uchun zarurdir.

6. Ta'lim:

O'qishni yaxshi ko'rish: matnni tahlil qila oladigan o'quvchilar ko'proq o'qish; o'qishdan zavqlaning. Tafsilotlarga e'tibor: Matnni tahlil qilish o'quvchilarni diqqatni jamlashga o'rgatadi; kichik tafsilotlarni hisobga olgan holda xabarnoma. Til sezgilari: matnni tahlil qila oladigan talabalar; rus tilining go'zalligi va boyligini his qilish va tushunish.

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki, matn tahlili: rus tilini o'qitishning samarali zaruriy usuli; o'quvchilarni rivojlantirish, shakllantirish va tarbiyalashga hissa qo'shadi.

Rus tili darslarida matn tahlilidan foydalanish usullari:

1. Darslarda matn tahlili:

Tadqiqot darsi: Talabalar berilgan savollarga javob berib, matnni mustaqil izlaydilar. Dars-ma'ruza: O'qituvchi talabalarga matn va uning tahlili haqida ma'lumot beradi. Seminar darsi: Talabalar matn tahlili bo'yicha amaliy topshiriqlarni bajaradilar.

2. Sinfдан tashqari ishlarda matn tahlili:

Tanlov: Talabalar matn tahlilining turli jihatlarini chuqurroq o'rganadilar. Faoliyat: Talabalar matn haqidagi bilimlardan foydalangan holda ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Olimpiadalar: O'quvchilar matn tahlili bo'yicha o'z bilim va ko'nikmalarini namoyish etadi.

3. Tahlil turlari:

Lingvistik tahlil: Fonetik: Nutq tovushlarini tahlil qilish; urg'u; intonatsiya. Leksik: So'zlarning leksik ma'nosini tahlil qilish; ularning stilistik ranglanishi; ularning muvofiqligi. Grammatik: So'zlarning morfemik tarkibini tahlil qilish; ularning nutq qismlari; ularning sintaktik vazifalari.

Stilistik tahlil: Matnning stilistik mansubligini aniqlash; ishlatiladigan til vositalari; ularning matn yaratishdagi rollari. Kontentni tahlil qilish: matnning mavzusi va asosiy g'oyasini aniqlash; uning kompozitsiyalari; muallif tomonidan qo'llaniladigan texnikalar.

4. Vazifalarga misollar:

Matnning janrini aniqlang. Matndan metafora, epitet, qiyoslash misollarini toping. Matn sintaksisini tahlil qiling. O'qigan matningiz haqida sharh yozing. Matn uchun reja tuzing. O'qigan matningiz asosida insho yozing.

5. Tavsiyalar:

Tahlil uchun matn tanlashda talabalarning yoshi va tayyorgarlik darajasini hisobga olish kerak. Matnni tahlil qilish har tomonlama bo'lishi kerak, ya'ni. lingvistik, stilistik va mazmun tahlilini o'z ichiga oladi. Matnni tahlil qilish bo'yicha topshiriqlar ijodiy va qiziqarli bo'lishi kerak. O'qituvchi matnni tahlil qilishda o'quvchilarning mustaqilligini rag'batlantirishi kerak. Rus tili darslarida matn tahlilidan foydalanish quyidagilarga imkon beradi: O'quvchilarning til ko'nikma va malakalarini rivojlantirish. Rus tilini o'rganishga qiziqishni oshirish. O'quvchilarda o'qishga mehr uyg'otish. Talabalarni yagona davlat imtihoniga va boshqa imtihonlarga tayyorlash. Matnni tahlil qilish rus tilini o'qitishning samarali usuli bo'lib, o'quvchilarning shaxsiyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Rus tili darslarida matn tahlilidan foydalanish samaradorligi:

1. O'quv samaradorligini oshirish:

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, rus tili darslarida matn tahlilidan foydalanish o'quvchilarning ish faoliyatini 15-20% ga oshirishi mumkin. Matnni tahlil qilish topshiriqlarini muntazam bajarib turuvchi talabalar grammatika qoidalari va lug'atni yaxshiroq o'rganadilar. Ular, shuningdek, yaxshiroq insholar va taqdimotlar yozadilar.

2. Ko'nikmalarni rivojlantirish:

Matnni tahlil qilish analitik fikrlash, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va axborot bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Matnni tahlil qilishni biladigan talabalar axborot makonida yaxshiroq yo'naltirilgan va ishonchli ma'lumotni ishonchsiz ma'lumotlardan ajrata oladilar. Shuningdek, ular o'z nuqtai nazarini qanday muhokama qilishni va malakali va qiziqarli matnlarni yozishni biladilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL PILGRIMAGE TOURISM IN UZBEKISTAN. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(4), 312-314.
2. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). PROBLEMS IN THE ERA OF GLOBALIZATION AND INNOVATIVE SOLUTIONS TO THEM. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(4), 329-331.
3. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL PILGRIMAGE TOURISM IN UZBEKISTAN. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(4), 312-314.
4. Bekmurodovna, Y. D. (2021). Organization Of Terms As A Factor for The Improvement of Economic Sciences. *Eurasian Research Bulletin*, 2, 82-86.
5. Yuldasheva, D., & Karshieva, M. (2022, January). PERTINENT TO THE ROLE OF SCIENTIST WOMEN IN THE DEVELOPMENT OF THE SUBJECT UZBEK LINGUISTICS. In *Archive of Conferences* (pp. 61-62).
6. Yuldasheva, D. (2022). FORMATION OF ECONOMIC TERMINOLOGY- THE CURRENT STAGE OF DEVELOPMENT OF THE TERMINOLOGY OF THE UZBEK LANGUAGE. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 2(1.6 Philological sciences).
7. Yuldasheva, D. B. (2023). NAVOIYNING SHE'RIY SAN'ATLARDAN FOYDALANISH MAHORATIGA DOIR. *Academic research in educational sciences*, 4(Conference Proceedings 1), 174-179.
8. Yuldasheva, D. (2022). The Intensification Of Learning Uzbek Language Using Moodle Technology. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 2(1.6 Philological sciences).

9. Yuldasheva, D. (2022). The Intensification Of Learning Uzbek Language Using Moodle Technology. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).
10. Yuldasheva, D. (2022). THE EMERGENCE OF NEW ECONOMIC WORDS AND PHRASES IN THE LEXICAL SYSTEM OF THE MODERN UZBEK LANGUAGE. 湖南大学学报 (自然科学版), 49(10).
11. Dilnoza, Y. (2018). About Conducting Research on the Subject of Ornithological Terms in Uzbek Language. ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies, 7(7), 53-61.
12. Yuldasheva, D. (2019). Communicative approach in teaching a foreign language. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 1(9), 193-199.
13. Yuldasheva, D. (2022). METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH (ON THE EXAMPLE OF TOURISM DIRECTIONS). Science and innovation, 1(B7), 1498-1501.
14. Hamzaevich, S. J., Jumakulovich, E. N., Shodievich, S. H., Rozikovna, R. M., & Jubatirovna, X. S. (2024). ILMIY TADQIQOTLARDA OLINGAN MA'LUMOTLARNI PEARSON MEZONI BO 'YICHA TAHLIL QILISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 82-86.
15. Шодиевич, Ш. Х., Эрматов, Н. Ж., Расулова, М. Р., Шодиев, Ж. Х., & Хожаназарова, С. Ж. (2023). MICROSOFT EXCEL ЭЛЕКТРОН ЖАДВАЛИДАН ФОЙДАЛАНИБ ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИНИ СТАТИСТИК ҲИСОБЛАШ. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(4), 67-75.
16. Kamil, M., Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). TECHNOLOGICAL TRENDS IN THE DIGITAL ECONOMY. American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769), 2(1), 406-408.